

PRAKTIČNI VODIČ

za predstavnike i predstavnice JLS-a
u provedbi rodne ravnopravnosti

Nakladnik:

Organizacija za građanske inicijative
Kralja P. Svačića 36.
31 000 Osijek

Ured Drniš

Kralja Zvonimira 10.
22 320 Drniš

Za nakladnika:

Branislav Vorkapić, izvršni direktor
Aleksandra Janjić, razvojna direktorica

Priprema i tisak:

Grafika, Osijek

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem _____

ISBN _____

Tiskanje ove publikacije omogućeno je temeljem financijske potpore Ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH temeljem ugovora br: 50442-08-86 od 15. 09. 2008. Mišljenja izražena u ovoj publikaciji su mišljenja autora i ne izražavaju nužno stajalište Ureda za ravnopravnost spolova Vlade RH.

SADRŽAJ

Uvod	5
Lokalna i područna (regionalna) samouprava	7
<i>Lokalna samouprava</i>	7
<i>Normativni izvori lokalne samouprave</i>	8
<i>Mjesna samouprava</i>	13
Ravnopravnost spolova	17
<i>Uvod – položaj žena</i>	17
<i>Primjena načela ravnopravnosti spolova u lokalnoj i mjesnoj samoupravi</i>	18
<i>Zanimljivosti</i>	24

UVOD

U proteklom periodu usvojeni su prioriteti u promicanju ravnopravnosti spolova, koji se prije svega odnose na potrebu edukacije žena, borbu protiv nasilja nad ženama, stjecanje ekonomske neovisnosti žena, potreba jačeg i izraženijeg sudjelovanja žena u javnome i političkom životu. U tom cilju usvojene su izmjene Ustava RH kojima je ravnopravnost spolova utvrđena kao jedna od najviših vrednota ustavnog poretka RH. U proteklom periodu usvojene su izmjene Obiteljskog zakona, Zakona o radu, Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, nadalje, usvojen je i novi Zakon o ravnopravnosti spolova, Zakon o istospolnim zajednicama te Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. Hrvatska je usvojila i određeni broj zakonskih posebnih mjera, ne samo u Zakonu o ravnopravnosti spolova, već i u izbornom zakonodavstvu. U Zakonu o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne samouprave nalazi se odredba prema kojoj političke stranke pri predlaganju liste kandidata za izbore trebaju voditi računa i o uravnoteženoj zastupljenosti muškaraca i žena. Također, i Zakon o političkim strankama sadrži mjere pozitivne akcije prema kojima stranke dobivaju 10% više sredstava za svakog zastupnika podzastupljenog spola.

Usprkos navedenim naporima značajan napredak broja žena koje sudjeluju u političkom životu na lokalnoj razini nije postignut. Nažalost, prema rezultatima posljednjih lokalnih izbora iz svibnja 2005. god. ukupno je tek 11% žena vijećnica te je potrebno organizirati i provoditi mnoge mjere s ciljem promjene i senzibiliziranja šire javnosti o potrebi većeg sudjelovanja žena u političkom životu i uključivanju što je više moguće žena u političke procese. U usporedbi s lokalnim izborima 2001. godine participacija žena u lokalnim tijelima vlasti povećala se za svega 1,1% nakon lokalnih izbora 2005. godine. Iz dosadašnjeg iskustva na provedbi niza projekata na području ove županije OGI je utvrdio i poseban problem niskog postotka žena u vijećima mjesnih odbora / gradskih četvrti kao oblika odlučivanja najbližeg građanima. U velikoj većini mjesta u vijećima MO/GČ nema niti jedne žene, te se posebno u manjim sredinama sačuvala tradicija da žene glasuju kao muževi i sinovi tj. prisutan je problem obiteljskog glasovanja. Problem ženama u svim sredinama i svih životnih doba predstavlja velika neupućenost i neinformiranost o postojećim zakonskim propisima i odredbama zakona kojima se štite i promiču prava žena. Veliki problem ženama u manjim sredinama predstavlja i njihova izoliranost i socijalna isključenost. Problem ženama predstavlja to što su zatvorene u sferi obiteljskih odnosa i slabo se uključuju u organiziranje događanja u lokalnim zajednicama i nisu dovoljno aktivne u udrugama žena.

Stoga smo se odlučili na tisak ovog priručnika koji bi prije svega bio izvor informacija za predstav-nike i predstavnice jedinica lokalnih samouprava, a u cilju većeg uključivanja žena u njihov rad na različite načine (od izlaska na izbore i samostalnog glasovanja, građanske participacije te kandidiranja i izbora u tijela lokalne samouprave).

LOKALNA I PODRUČNA (REGIONALNA) SAMOUPRAVA

De Tocqueville:

“U lokalnim institucijama leži snaga slobodnih naroda.

One su za slobodu ono što je pučka škola za znanost.

Bez njihovog postojanja jedan narod može imati slobodnu vladu, ali ne i duh slobode.”

Lokalna samouprava

Lokalna samouprava je razina vladavine najbližija građaninu, s ulogom predstavljanja važnosti i stajališta lokalnog. Lokalna samouprava je organizirani način na koji građani lokalne zajednice na vlastitu odgovornost relativno samostalno uređuju određene javne poslove i upravljanje njima.

Razlozi ustroja jedinica lokalne samouprave:

- zbog ustroja države,
- veličine državnog teritorija,
- ona je pokazatelj stupnja razvoja demokracije.

Odnos užih teritorijalnih jedinica prema središnjim državnim tijelima uređuju se Ustavom RH i zakonima. Postoje tri vrste odnosa:

1. DEKONCENTRACIJA

= tip odnosa u kojem je na lokalna (mjesna) tijela prenesen određeni skup ovlasti, koje ostaju u statusu središnje vlasti, te se samo dislocirano obavljaju sukladno uputama i pod punim nadzorom središnje vlasti,

2. DECENTRALIZACIJA

= tip odnosa u kojem je na lokalna (mjesna) tijela prenesen određeni opseg poslova, u kojem su ta tijela vezana obvezom pridržavanja propisa i pravom nadzora središnje vlasti nad njihovim radom. Lokalne vlasti su samostalne i odgovorne u sferi prenesenih poslova.

3. LOKALNA SAMOUPRAVA

= najviši stupanj samostalnosti lokalnih tijela s pravom samoorganiziranja i samostalnog donošenja propisa (autonomija). Lokalna samouprava je oblik organiziranja društva “odozdo”.

Kriteriji za ocjenu rada lokalne samouprave:

- zadovoljstvo građana kvalitetom života,
- namirenje potreba građana,
- zadovoljenje interesa građana.

Normativni izvori lokalne samouprave

- Ustav RH
- Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi
- Zakon o Gradu Zagrebu
- Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
- Zakon o izborima općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba
- Zakon o područjima županija, gradova i općina u RH
- Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
- Zakon o potvrđivanju Europske povelje o lokalnoj samoupravi
- Europska povelja o lokalnoj samoupravi
- Zakon o potvrđivanju Europske okvirne konvencije o prekograničnoj suradnji između teritorijalnih jedinica ili vlasti

Europska povelja o lokalnoj samoupravi

Prvi multilateralni pravni instrument za definiranje i zaštitu načela lokalne samouprave.

Lokalna samouprava je pravo i stvarna mogućnost lokalnih jedinica

Lokalne jedinice uređuju i upravljaju:

- uz vlastitu odgovornost
- u interesu lokalnog pučanstva
- bitnim dijelom javnih poslova.

Ove poslove obavljaju vijeća ili skupštine sastavljene od članova izabranih tajnim glasovanjem na slobodnim i neposrednim izborima.

Načela lokalne samouprave:

- načelo decentralizacije i dekoncentracije vlasti
- načelo demokratizacije
- načelo srazmjernosti
- načelo financijske samostalnosti
- načelo solidarnosti u financijskom ujednačavanju
- načelo savjetovanja s mjesnim vlastima
- načelo pravne sigurnosti
- načelo prava udruživanja.

Ustav Republike Hrvatske

- Ustav je najviši i temeljni pravni akt jedne države
- uspostavlja politički i pravni poredak u državi
- zakoni su najvažnija pravna pravila koja postoje u jednoj državi, a kojima se regulira pojedino područje društvenog života
- zakoni moraju biti u suglasnosti s Ustavom, a ostali propisi sa Ustavom i sa zakonima
- svatko je dužan držati se Ustava i zakona
- svatko je dužan poštivati pravni poredak Republike Hrvatske.

U RH državna vlast je ustrojena na načelu diobe vlasti na :

- zakonodavnu
- izvršnu
- sudbenu

Vlast je ograničena Ustavom zajamčenim pravom na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu.

Načelo diobe vlasti uključuje:

- međusobnu suradnju
- uzajamne provjere nositelja vlasti
- osiguranje autonomije lokalne i područne samouprave
- decentralizaciju države.

2000. godine su izvršene izmjene i dopune Ustava RH.

Razlozi izmjena i dopuna Ustava RH:

- promjene političko-gospodarskih prilika
- promjene socijalno-kulturnih prilika.

Glavni ciljevi izmjena Ustava RH bili su:

- transformacija polupredsjedničkog u parlamentarni sustav
- decentralizacija države zasnovana na reformi lokalne i područne (regionalne) samouprave
- jačanje pravne države i vladavine prava
- jačanje javne kontrole vlasti
- ostvarivanje neposredne demokracije od strane građana

Ustav Republike Hrvatske:

- utvrđuje temeljna načela organizacije lokalne i područne samouprave
- Ustav Republike Hrvatske u Članku 132., stavak 1.:
“Građanima se jamči pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu”
- pravo na samoupravu ostvaruje se preko lokalnih i područnih (regionalnih) predstavničkih tijela
- predstavnička tijela su sastavljena od članova izabranih na slobodnim i tajnim izborima na temelju neposrednog, jednakog i općeg biračkog prava.

Biračko pravo u Ustavu RH:

- izbori su izvor i temelj legitimiteta i legaliteta cjelokupnog sustava državne vlasti
- biračko pravo je opće i jednako, a imaju ga svi državljani Republike Hrvatske s navršenih 18 godina
- biračko pravo se ostvaruje na neposrednim izborima tajnim glasanjem.

Na temelju usvojenih promjena Ustava RH usvojena su tri nova zakona:

1. Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi
2. Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
3. Zakon o izborima općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba

Sadržaj prava na lokalnu samoupravu:

- Samostalnost u obavljanju lokalnih poslova
- Vlastiti prihodi
- Slobodno raspolaganje prihodima
- Samostalno uređivanje unutarnjeg ustrojstva
- Samostalno uređivanje djelokruga rada svojih tijela
- Neposredni izbor članova predstavničkih tijela

Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi

Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi uređuje:

- jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave
- suradnju općina, gradova i županija s jedinicama lokalne i regionalne samouprave drugih država
- njihov djelokrug i ustrojstvo
- tijela jedinica lokalne i područne samouprave: predstavnička i izvršna tijela
- način rada njihovih tijela
- nadzor nad njihovim aktima i radom
- mjesnu samoupravu
- imovinu jedinica lokalne i područne samouprave
- financiranje jedinica lokalne i područne samouprave
- akte jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
- nadzor zakonitosti općih akata
- raspuštanje predstavničkog tijela
- druga pitanja od značenja za njihov rad.

Jedinice lokalne samouprave:

- Jedinice lokalne samouprave su općine i gradovi
- Općine i gradovi osnivaju se zakonom

Općina – je jedinica lokalne samouprave

- osniva se za područje više naseljenih mjesta
- predstavlja prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu
- povezanost zajedničkim interesima stanovništva.

Grad – je jedinica lokalne samouprave

- sjedište županije
- svako mjesto koje ima više od 10.000 stanovnika
- predstavlja urbanu, povijesnu, prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu
- u sastav grada mogu biti uključena i prigradska naselja koja s gradskim naseljima čine gospodarsku i društvenu cjelinu te su s njim povezana dnevnim migracijskim kretanjima i svakodnevnim potrebama stanovništva od lokalnog značenja.

Grad Zagreb - posebna jedinstvena, teritorijalna i upravna cjelina uređena posebnim zakonom

Općine (426)

Broj stanovnika/ broj općina

<1.000	28
1.000-10.000	391
>10.000	7

Najmanja općina=Civljane (137 stanovnika)

Najveća općina=Sv. Nedjelja (15.506 stanovnika)

Gradovi (123)

Broj stanovnika/ broj gradova

<10.000	57
10.000-40.000	52
>40.000	14

Najmanji grad =Komiža (1.677 stanovnika)

Najveći grad je Split (188.694 stanovnika)

Jedinice područne (regionalne) samouprave su županije.

- Jedinice područne (regionalne) samouprave su županije
- Županije se osnivaju zakonom

Županija

- jedinica područne (regionalne) samouprave
- predstavlja prirodnu, povijesnu, prometnu, gospodarsku, društvenu i samoupravnu cjelinu
- obavlja poslova od područnog interesa
- obuhvaća više prostorno povezanih općina i gradova

Grad Zagreb

770.058 stanovnika

Najmanja županija = Ličko-senjska (53.677 stanovnika)

Županije (20)

Broj stanovnika/broj županija

<100.000	3
100.000-300.000	13
>300.000	4

Najveća županija = Splitsko-dalmatinska (463.676 stanovnika)

Statut jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

Općina, grad i županija imaju statut. Općina, grad i županija pravne su osobe.

Statut uređuje:

- samoupravni djelokrug općine, grada i županije
- obilježja općine, grada i županije
- ustrojstvo, ovlasti i način rada tijela i obavljanja poslova
- oblike konzultiranja građana
- provođenje referenduma
- oblike mjesne samouprave
- suradnju jedinica lokalne, odnosno područne samouprave
- te druga pitanja od važnosti za ostvarivanje prava i obveza.

Grb i zastava= su obilježja JLS i JPS

Jedinica lokalne samouprave i jedinica područne samouprave može imati grb i zastavu

- utvrđuju se statutom
- preuzimaju svoj povijesni grb i zastavu

Počasni građani

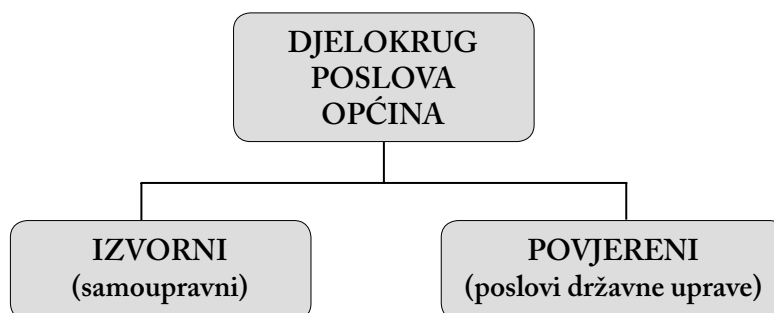
- Predstavničko tijelo općine, grada i županije može pojedinu osobu koja je zaslužna za općinu, grad ili županiju proglasiti počasnim građaninom
- Predstavničko tijelo može utvrditi i druga javna priznanja

Međusobna suradnja JLS i JPS

S ciljem unapređenja gospodarskog i društvenog razvitka gradovi i županije međusobno surađuju:

- osnivaju svoje udruge radi promicanja istih interesa
- osnivaju nacionalne udruge općina, gradova ili županija
- nacionalne udruge i nacionalni savezi surađuju s međunarodnim organizacijama i udruženjima JLS i JPRS
- suradnja općina, gradova i županija s JLS i JPRS drugih država uspostavlja se i odvija u skladu sa zakonom i međunarodnim ugovorima.

Djelokrug rada lokalne samouprave

Općine i gradovi u samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove :

- uređenja naselja i stanovanja,
- komunalne djelatnosti,
- prostorno i urbanističko planiranje,
- brigu o djeci,
- socijalnu skrb,
- primarnu zdravstvenu zaštitu,
- odgoj i osnovno obrazovanje,
- kulturu, tjelesnu kulturu i šport,
- zaštitu okoliša,
- zaštitu potrošača,
- protupožarnu zaštitu ,civilnu zaštitu i dr.

Županija u samoupravnom djelokrugu obavlja poslove:

- školstvo,
- zdravstvo,
- urbanističko i prostorno planiranje,
- gospodarski razvoj,
- promet i prometna infrastruktura,
- planiranje i razvoj mreže obrazovnih,
- zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova.

Tijela jedinica lokalne, područne i (regionalne) samouprave

- Predstavničko tijelo: općinsko vijeće, gradsko vijeće, županijska skupština. Broj članova u predstavničkom tijelu je neparan, a ova dužnost se obavlja počasnno te za to članovi ne primaju plaću, već sami maju pravo na naknadu troškova.
- Izvršna tijela: općinski načelnik i općinsko poglavarstvo, gradonačelnik i gradsko poglavarstvo, župan i županijsko poglavarstvo. Njih bira predstavničko tijelo. Nakon lokalnih izbora 2009., neće više biti poglavarstva, već samo načelnici, gradonačelnici, župani i njihovi zamjenici.

Neposredno sudjelovanje građana u odlučivanju:

- Referendum
- Mjesni zbor građana
- Građani imaju predlagati predstavničkom tijelu donošenje određenog akta ili rješavanje određenog pitanja iz njihovog djelokruga
- Također su tijela lokalne i podrčne (regionalne) samouprave moraju omogućiti građanima i pravnim osobama podnošenje predstavki i pritužbi na svoj rad.

Mjesna samouprava

Mjesna samouprava je oblik neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima od neposrednog i svakodnevnog utjecaja na život i rad građana.

Pravne propise o oblicima mjesne samouprave sadrže:

- Ustav Republike Hrvatske
- Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi
- Statut jedinice lokalne samouprave (općine ili grada)

Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi definira:

- oblike mjesne samouprave
- način osnivanja mjesne samouprave
- tijela mjesnih odbora i gradskih četvrti
- financiranje oblika mjesne samouprave
- nadzor nad zakonitošću rada tijela mjesnih odbora i gradskih četvrti

U RH kao oblici mjesne samouprave osnivaju se :

- mjesni odbori
- gradske četvrti ili gradski kotarevi

Mjesni odbori i gradske četvrti su pravne osobe. Jedinice lokalne samouprave svojim statutima stvaraju pretpostavke za osnivanje mjesne samouprave

Mjesni odbor – osniva se statutom JLS kao oblik neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima od neposrednog i svakodnevnog utjecaja na život i rad građana

Mjesni odbor osniva se za:

- jedno naselje
- više međusobno povezanih manjih naselja ili
- za dio većeg naselja ili grada koji u odnosu na ostale dijelove čini zasebnu razgraničenu cjelinu.

Gradska četvrt je oblik mjesne samouprave koji se osniva za:

- područje koje predstavlja gradsku, gospodarsku i društvenu cjelinu i
- koje je povezano zajedničkim interesima građana.

Tijela mjesnog odbora su

- Vijeće mjesnog odbora
- predsjednik vijeća mjesnog odbora

Tijela gradske četvrti su:

- Vijeće gradske četvrti
- predsjednik vijeća gradske četvrti

Inicijativu i prijedlog za osnivanje mjesnog odbora/gradske četvrti mogu dati:

- građani
- organizacije i udruženja građana

- općine, odnosno grad (gradsko-općinsko vijeće/ gradsko-općinsko poglavarstvo)
- druga tijela utvrđena u statutu.

Prijedlog za osnivanje treba sadržavati:

- **podatke o podnositelju inicijative**
- **obrazloženje**
- ime mjesnog odbora
- područje i granice
- sjedište.

Vijeće mjesnog odbora i gradske četvrti biraju:

- građani s područja MO i GČ koji imaju biračko pravo
- građani koji imaju prebivalište na području MO i GČ za čije se vijeće provode izbori.

Način izbora:

- članovi vijeća biraju se neposredno tajnim glasanjem
- mandat članova vijeća traje 4 godine.

Za člana vijeća mogu se kandidirati i biti izabrani:

- hrvatski državljani
- punoljetne osobe (18 godina života)
- prebivalište na području MO i/ili GČ
- za čije se vijeće kandidiraju.

Djelokrug rada vijeća mjesnog odbora/gradske četvrti:

- donosi program rada i izvješće o radu
- donosi plan gradnje, uređenja i održavanja manjih objekata komunalne infrastrukture i manjih javnih objekata kojima se poboljšava komunalni standard građana
- donosi pravila MO / GČ
- donosi poslovnik o svom radu.
- donosi financijski plan
- donosi godišnji obračun
- bira i opoziva predsjednika i potpredsjednika vijeća
- saziva mjesne zborove građana
- surađuje s drugim GČ i MO
- obavlja i druge poslove utvrđene propisima.

Vijeće gradske četvrti/ mjesnog odbora prati i predlaže:

- koncept razvoja svog područja
- rješenja za izradu i donošenje prostornih i drugih planskih dokumenata
- programe razvoja komunalne infrastrukture
- mjere i akcije za zaštitu i unapređenje okoliša, te poboljšanje uvjeta života
- mjere nakon razmatranja stanja sigurnosti i zaštite osoba, imovine i dobara na svom području
- mjere za učinkovitiji rad komunalnih službi
- osnivanje i prestanak rada ustanova za brigu o djeci predškolskog uzrasta, osnovnog i srednjeg obrazovanja, zdravstva, socijalne skrbi, kulture, tehničke kulture i športa

- imenovanje ulica, javnih prometnih površina, parkova, športskih terena, škola, vrtića, ustanova u kulturi i dr.
- broj i područje izbornih jedinica
- promjena područja MO/GČ
- kandidate za suce porotnike.

Na MO/GČ prenose se statutom poslovi:

- davanje u zakup poljoprivrednog zemljišta koje nije obrađeno
- davanje u zakup neizgrađenog građevinskog zemljišta za poljoprivrednu proizvodnju
- vođenje evidencije o osobama koje su uzele u zakup neobrađeno građevinsko zemljište
- davanje na korištenje prostorija u MO i GČ
- sudjelovanje u izradi urbanističkih planova davanjem mišljenja
- pružanje usluga građanima u kontaktima s gradskom upravom.

Podnošenje inicijativa za obavljanje poslova iz područja:

- uređenja naselja i stanovanja
- komunalne djelatnosti
- prometa i prometne infrastrukture
- zaštite i unapređenja okoliša
- održavanje pločnika
- održavanje javne rasvjete
- održavanje dječjih igrališta
- održavanje zelenih površina
- održavanje športskih igrališta
- sadnja drvoreda
- rušenje drveća
- održavanje čistoće
- postavljanje klupa
- odlaganje građevnog materijala
- utvrđivanje potreba za izgradnju parkirališta.

Izdavanje raznih potvrda i suglasnosti:

- potvrde da je zemljište minirano
- potvrde za priključenje na plin
- potvrde za priključenje na vodovod
- potvrde za priključenje na kanalizaciju
- potvrde o stanovanju na području od posebne državne skrbi
- suglasnosti za korištenje prostora udrugama .

Mjesni zborovi građana

Pravila uređuju mogućnost sazivanja mjesnih zborova građana .Sazivaju se radi raspravljanja o pitanjima od lokalnog značaja. Zbor građana može se sazvati i za dio područja GČ/MO. Mjesni zbor građana ima predsjednika i zamjenika .Vijeće mjesnog odbora/gradske četvrti može osnovati stalna ili privremena radna tijela. Radna tijela osnivaju se odlukom kojom se utvrđuje njihov sastav i djelokrug.

RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

UVOD- položaj žena

Ustavom i zakonima zajamčena ravnopravnost žena i muškaraca u političkom odlučivanju nije ostvarena. U prošlom desetljeću značajno se mijenjao tradicionalni koncept koji je ženu u društvu prepoznavao isključivo kao majku, vezanu uz privatnu sferu života. Razvoj društva ide ka modernom i suvremenom konceptu položaja žene koji ženu potiče na ekonomsko osnaživanje i ekonomsku emancipaciju. Sve do 19. stoljeća žene su izvan javnog političkog života i nemaju utjecaj na javni i politički život. U 19. st. započinje borba za priznavanje prava glasa i borba za priznavanje prava izbora u političke organe. Priznavanje političkih prava ženama otvara mogućnost globalne participacije žena u političkom životu:

- da sudjeluju u kreiranju i provođenju politike
- da budu birane pod jednakim uvjetima i bez diskriminacije
- da obavljaju sve javne funkcije
- participiraju u radu u međunarodnim organizacijama
- jednaka prava na sudjelovanje u političkom životu.

Veće sudjelovanje žena u političkom životu doprinosi:

- razvoju građanske ravnopravnosti
- kvalitetnijim promjenama u politici
- većem utjecaju na formiranje zakona i drugih propisa koji će ići u prilog poboljšanju položaja žena.

Prioriteti RH u promicanju ravnopravnosti spolova:

- Provođenje edukacije žena
- Borba protiv nasilja nad ženama
- Poboljšanje položaja žena na tržištu rada
- **Jačanje i izraženije sudjelovanje žena u javnom i političkom životu**
- Ekonomsko osnaživanje žena

Položaj žena u Republici Hrvatskoj:

- žene češće od muškaraca nepismene
- neobrazovane
- teže se zapošljavaju
- često su žrtve nasilja u obitelji
- **zapostavljenog utjecaja u javnom životu**
- manje plaćene od muškaraca za isti posao
- podzastupljene na rukovodećim radnim mjestima
- **nedovoljno politički aktivne.**

Značajne zakonske izmjene u provedbi ravnopravnosti spolova:

- Ustav Republike Hrvatske
- Obiteljski zakon
- Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji
- **Zakon o ravnopravnosti spolova (2008.)**
- Zakon o radu
- Kazneni zakon
- **Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave**
- **Zakon o političkim strankama** i dr.

Aktivnosti za unapređenje i promicanje ravnopravnosti spolova u političkom životu:

- imenovana Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova
- ustanovljen Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH
- na lokalnim razinama uspostavljena povjerenstva za ravnopravnost spolova
- usvojena Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova.

Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova u RH

Osnovni ciljevi:

- promicanje prava žena u svim područjima ljudskog djelovanja
- osvješćivanje žena u svim sredinama o njihovom stvarnom položaju
- stvaranje uvjeta za veće sudjelovanje žena u političkom i javnom životu
- osiguranje potpore ženama u ostvarivanju njihovih prava.

Primjena načela ravnopravnosti spolova u lokalnoj i mjesnoj samoupravi

Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova od 2006-2010 godine u području o ravnopravnosti u procesu odlučivanja utvrđuje:

- postići uravnoteženu zastupljenost muškaraca i žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti na svim razinama kroz upoznavanje političkih institucija i političkih stranaka s Preporukom Rec (2003) Odbora ministara Vijeća Europe, održavanje tribina, konferencija i kampanja o političkoj zastupljenosti žena u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti na državnoj i lokalnoj razini radi podizanja svijesti javnosti, obvezno statističko evidentiranje po spolu svih prihvaćenih pravovaljanih lista na državnoj, županijskoj, gradskoj i općinskoj razini, objavljivanje statističkih podataka o udjelu kandidatkinja u ukupnom broju kandidatana izbornim listama, prilagođavanje obrazaca očitovanja kandidata i kandidatkinja o prihvaćanju kandidature na izbornim listama sa Zakonom o ravnopravnosti spolova,
- postići uravnoteženu zastupljenost muškaraca i žena pri imenovanju u državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, druge pravne osobe s javnim ovlastima i upravne odbore javnog sektora na državnoj i lokalnoj razini kroz izradu baze podataka o sudjelovanju žena u procesu donošenja odluka u političkom, gospodarskom i javnom životu zemlje, vođenje računa o ravnomjernoj zastupljenosti oba spola pri imenovanju u državna tijela i tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i druge pravne osobe s javnim ovlasti-

ma, sustavno poticanje ravnomjerne zastupljenosti žena i muškaraca na vodećim položajima u sustavu sveučilišta i visokoškolskih institucija, izradu analize o udjelu žena, članica upravnih odbora poduzeća u državnom vlasništvu te dostavljanje Uredu za ravnopravnost spolova.

Ustav RH

Vlast ustrojena na načelu diobe vlasti dijeli se na:

1. zakonodavnu
2. izvršnu i
3. sudbenu ,

ograničena je pravom na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu.

Ustavom RH jamči slijedeća prava:

- Osobne slobode i prava:
 - pravo na ljudsko dostojanstvo
 - jednakost pred zakonom
 - sloboda misli i vjeroispovijedi.
- Političke slobode i prava:
 - sloboda mišljenja i izražavanja
 - sloboda okupljanja
 - izborna prava.

Najviše vrednote ustavnog poretka RH :

- ravnopravnost spolova
- sloboda
- jednakost
- ravnopravnost
- mirotvorstvo
- socijalna pravda
- poštivanje prava čovjeka
- nepovredivost vlasništva
- očuvanje prirode i čovjekova okoliša
- vladavina prava
- demokratski višestranački sustav .

Zakon o ravnopravnosti spolova

Zakon o ravnopravnosti spolova stupio je na snagu 15.07.2008.te je njime prestao važiti Zakon iz 2003.

Zakon o ravnopravnosti spolova utvrđuje:

- opće osnove za zaštitu i promicanje ravnopravnosti spolova kao temeljne vrednote ustavnog poretka RH
- definira način zaštite od diskriminacije na temelju spola
- potiče stvaranje jednakih mogućnosti za žene i muškarce.

Članak 5. Zakona o ravnopravnosti spolova uređuje:

- Ravnopravnost spolova znači da su žene i muškarci jednako prisutni u svim područjima javnog i privatnog života, da imaju jednak status i mogućnosti za ostvarenje svih prava kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.
- Diskriminacija na temelju spola označava svaku razliku, isključenje ili ograničenje učinjeno na osnovu spola kojemu je posljedica ili svrha ugrožavanje ili onemogućavanje priznanja, uživanja ili korištenja ljudskih prava i osnovnih sloboda u političkom, gospodarskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom području na osnovi ravnopravnosti muškaraca i žena, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, građanskom i svakom drugom području života.

Čl.11. Zakona o ravnopravnosti spolova utvrđuje da su:

- tijela državne uprave i
 - pravne osobe u pretežitom vlasništvu države
- = obvezna primjenjivati posebne mjere i donijeti planove djelovanja za promicanje i uspostavljanje ravnopravnosti spolova.

Ova tijela svake četiri godine donose planove djelovanja iz djelokruga svoje nadležnosti na osnovi analize položaja žena i muškaraca, utvrđuju razloge za uvođenje posebnih mjera, ciljeve koje treba postići, način provedbe i metode nadziranja provedbe. Sastavni dio ovih planova djelovanja za uspostavljanje i promicanje ravnopravnosti spolova čini plan provedbe aktivnosti vezanih uz mjere Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova. Prethodno odobrenje za planove djelovanja daje Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravne osobe s javnim ovlastima i druge pravne osobe i obrtnici koji zapošljavaju više od 20 osoba obvezni su u svoje opće akte unijeti antidiskriminacijske zakonske odredbe i mjere za uspostavljanje ravnopravnosti spolova. Socijalni partneri su obvezni u kolektivnom pregovaranju i kolektivnim ugovorima na svim razinama poštivati odredbe Zakona o ravnopravnosti spolova.

Cilj ovih mjera je postupno povećavanje uključenosti podzastupljenog spola tako da njegova zastupljenost u tijelima zakonodavne, izvršne i sudske vlasti dosegne razinu njegovog udjela u ukupnom stanovništvu RH. Ukoliko je zastupljenost jednog spola osjetno neuravnotežena tj. ako je zastupljenost jednog spola u tijelima političkog i javnog odlučivanja niža od 40%, uvodit će se posebne mjere.

Prema čl.15. Zakona o ravnopravnosti spolova:

- Političke stranke i drugi ovlaštene predlagatelji dužni supoštivati načelo ravnopravnosti spolova i voditi računa o uravnoteženoj zastupljenosti oba spola na izbornim listama pri utvrđivanju i predlaganju liste kandidata i kandidatkinja za izbor zastupnika u Hrvatski sabor, za izbor članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te za izbor članova u Europski parlament,
- U svrhu toga oni su dužni uvoditi posebne mjere na način da zastupljenost oba spola ne bude osjetno neuravnotežena.

Ured za ravnopravnost spolova

Vlada RH osniva Ured za ravnopravnost spolova koje je stručna služba za obavljanje poslova u vezi sa ostvarivanjem ravnopravnosti spolova, a koja između ostalog:

- koordinira aktivnosti kojima je cilj uspostavljanje ravnopravnosti spolova te izrađuje i prati učinkovitost sustava zaštite i promicanja ravnopravnosti spolova,
- predlaže Vladi RH i državnim tijelima donošenje ili izmjenu zakona i drugih propisa,
- izrađuje i nadzire provedbu nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova,
- prati usklađenost i primjenu zakona i drugih propisa koji se odnose na ravnopravnost spolova u odnosu na međunarodne dokumente,
- priprema nacionalna izvješća o ispunjavanju međunarodnih obveza u području ravnopravnosti spolova,
- surađuje s nevladinim udrugama,
- promiče svijest i znanje o ravnopravnosti spolova,
- prima predstavke stranaka o povredi ovog Zakona i drugih propisa te ih prosljeđuje pravobraniteljici za ravnopravnost spolova,
- koordinira rad županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova,
- izvještava Vladu RH o svojim aktivnostima.

Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova

Ovlasti i način postupanja Pravobraniteljice propisuju:

- Zakon o ravnopravnosti spolova
- Zakon o izboru članova predstavničkih tijela...
- Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji
- drugi zakoni koji se odnose na ravnopravnost spolova: Zakon o radu, Zakon o političkim strankama, Zakon o medijima i dr.

Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova obavlja poslove neovisnog tijela nadležnog za suzbijanje diskriminacije u području ravnopravnosti spolova.

Pravobranitelj/ica obavlja ove aktivnosti:

- zaprima prijave svih fizičkih i pravnih osoba vezanih uz diskriminaciju na području ravnopravnosti spolova,
- pruža im pomoć pri pokretanju sudskog postupka zbog spolne diskriminacije,
- ispituje pojedinačne prijave do pokretanja sudskog postupka,
- provodi postupak mirenja stranaka uz njihov pristanak radi sklapanja izvan sudske nagodbe,
- prikuplja i analizira statističke podatke u svezi spolne diskriminacije,
- provodi neovisna istraživanja, objavljuje neovisna izvješća i razmjenjuje informacije s odgovarajućim europskim tijelima.

Svatko se može obratiti pravobraniteljici zbog povreda odredbi Zakona o ravnopravnosti spolova bez obzira da li je neposredno oštećen, osim ako se oštećena strana tome izrijekom protivi.

Plaćaju li se usluge Pravobraniteljice?

Ne, Pravobraniteljici usluge su besplatne.

Kako se obratiti Pravobraniteljici?

Pravobraniteljici se možete obratiti pismenim putem, usmeno (telefonom), elektronskom poštom.

Pravobranitelja/icu imenuje i razrješava Hrvatski sabor na prijedlog Vlade RH, zamjenika na prijedlog pravobranitelja/ice na vrijeme od 8 godina i mogu ponovno biti imenovani. Oni moraju biti različitog spola.

Pravobranitelj/ica je ovlašten/a upozoravati, predlagati i davati preporuke, a tijela državne uprave, jedinice tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave i druga tijela s javnim ovlastima, zaposleni u tim tijelima i druge fizičke i pravne osobe dužni su pisanim putem obavijestiti o mjerama i radnjama poduzetim u skladu s upozorenjima, prijedlozima i preporukama najkasnije 30 dana od prijema istih. U suprotnom pravobranitelj/ica može tražiti obavljanje nadzora nad njihovim radom. Ukoliko postoje obilježja kaznenog djela može i podnijeti prijavu nadležnom državnom odvjetništvu.

Ove fizičke i pravne osobe su dužne dati pravobraniteljici sve potrebne informacije bez obzira na stupanj tajnosti, najkasnije u roku od 30 dana, a te informacije se moraju čuvati kao službena tajna.

Pravobranitelj/ica ima pravo pokrenuti postupak ocjene ustavnosti zakona odnosno ustavnosti i zakonitosti drugih propisa u svezi odredbi o ravnopravnosti spolova.

Gdje se najčešće pojavljuje diskriminacija na osnovu spola, spolne orijentacije?

- na području zapošljavanja i rada
- u obiteljskim odnosima (nasilje nad ženama i djecom)
- u političkom životu (podzastupljenost žena)
- u obrazovanju
- medijima.

Koordinatori/ice u tijelima državne uprave

Imenuje ih čelnik/ca državne uprave sa ciljem koordiniranja provedbe Zakona o ravnopravnosti spolova i Nacionalne politike te suradnje sa Uredom za ravnopravnost spolova.

Povjerenstva za ravnopravnost spolova

Njih osnivaju jedinice područne (regionalne) samouprave te Grad Zagreba sa ciljem promicanja ravnopravnosti spolova na lokalnoj razini i provedbe Zakona i Nacionalne politike na lokalnoj razini. To su radno –savjetodavna tijela županijskih skupština i skupštine Grada Zagreba, a sačinjavaju ga članovi i članice skupštine, koordinatori i koordinatorice u uredima državne uprave, predstavnici i predstavnice nevladinih udruga i nezavisni stručnjaci i stručnjakinje. Jedinice područne (regionalne) samouprave i Grad Zagreb su dužni osigurati uvjete i sredstva za njihov rad. Gradovi i općine mogu osnivati gradska i općinska povjerenstva za ravnopravnost spolova.

Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora

Svrha osnivanja:

- poslovi utvrđivanja i praćenja provođenja politike ravnopravnosti spolova u javnom i političkom životu
- poticanje i praćenje primjene načela ravnopravnosti spolova u zakonodavstvu RH.

U Odbor se imenuju članovi iz reda nevladinih udruga, znanstvenih i stručnih institucija koje se bave promicanjem ravnopravnosti spolova i zaštite ljudskih prava.

Zakon o političkim strankama

Političke stranke su pravne osobe koje politički djeluju u skladu sa ciljevima utvrđenim programom i statutom. Političku stranku može osnovati najmanje 100 punoljetnih, poslovno sposobnih državljana RH. Djelovanje političkih stranaka je javno. Političke stranke upisuju se u registar.

U članku 19. ovog Zakona se određuje da za svakog izabranog zastupnika podzastupljenog spola političkim strankama pripada i pravo na naknadu u visini od 10 % iznosa predviđenog po svakom zastupniku.

Sredstva za rad političkih stranaka:

Članarina

- Dobrovoljni prilozii
- Izdavačka djelatnost
- Prodaja propagandnog materijala
- Organizacija manifestacija
- Državni proračun
- Proračun JLS i JPRS.

Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

Zakon uređuje:

- izbor članova općinskih i gradskih vijeća
- Izbor članova županijskih skupština i Gradske skupštine Grada Zagreba; jedinica lokalne samouprave i jedinica područne (regionalne) samouprave

Kandidiranje:

Članak 15. Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave:

Liste za izbor članova predstavničkih tijela predlažu političke stranke registrirane u RH i birači.

Političke stranke utvrđuju i predlažu liste za izbor članova predstavničkih tijela na način propisan njihovim statutom, odnosno posebnom odlukom usvojenom na temelju statuta.

Prilikom sastavljanja liste predlagatelj je dužan voditi računa o načelu ravnopravnosti spolova.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova prati primjenu načela ravnopravnosti spolova i u izboru članova/ica općinskih i gradskih vijeća te županijskih skupština i Gradske skupštine Grada Zagreba.

Zakon o izborima općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba

Ovim Zakonom se određuje neposredno biranje općinskih načelnika, gradonačelnika te župana. Ovim zakonom se određuje u čl. 44 određuje da se na imenovanje, sastav i djelokrug izbornih povjerenstava u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave i biračkih odbora primjenjuju odredbe zakona koji uređuju izbor članova (članica) predstavničkih tijela ako ovim Zakonom nije drukčije propisano.

Međunarodni ugovori

Pravna snaga međunarodnih ugovora:

Međunarodni ugovori, koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom RH i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj snazi su iznad zakona.

Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacija žena

Mjere za ukidanje diskriminacije (čl.2.):

- ugraditi principe jednakosti u nacionalne zakone, ustave i druge akte
- osigurati provođenje pravnih akata u praksi
- uspostaviti institucije koje štite od diskriminacije
- osigurati da javne vlasti ne provode diskriminaciju
- ukloniti sve postojeće zakone i običaje koji diskriminiraju žene

Politički i javni život (čl.7.)

- pravo žena da glasaju na svim izborima
- pravo da im bude dostupna kandidatura za sva izborna tijela
- pravo da sudjeluju u kreiranju vladine politike
- pravo da obavljaju funkcije na svim nivoima vlasti
- pravo da sudjeluju u radu NVO-a

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Međunarodni ugovor koji su se brojne europske zemlje obvezale osigurati određena temeljna ljudska prava. Republika Hrvatska ratificirala je Konvenciju sa protokolima 05. studenog 1997.

Ratifikacijom Konvencije, RH je priznala nadležnost Europskog suda za ljudska prava.

Zajamčena prava i slobode:

- Pravo na život
- Sloboda mišljenja
- Sloboda izražavanja
- Pravo na slobodu i sigurnost
- Zabrana protjerivanja vlastitih državljana
- Sloboda okupljanja
- Sloboda udruživanja
- Zabrana diskriminacije po bilo kojoj osnovi
- Pravo na slobodne izbore

Europski sud za ljudska prava

- Svrha osnivanja:

Europski sud za ljudska prava ustanovljen je radi osiguranja poštivanja obveza koje su visoke ugovorne stranke preuzele Konvencijom i protokolima

- Obveze potpisnica:

Republika Hrvatska obvezala se da će se podvrgnuti konačnoj presudi Europskog suda za ljudska prava u svakom sporu u kojem sudjeluje kao stranka.

Zanimljivosti

- Prije Domovinskog rata na najvišim nivou odlučivanja žene su nedovoljno zastupljene (oko 20%).
- Prvi višestranački izbori: drastično smanjena zastupljenost žena u Saboru, Županijskim i Općinskim skupštinama (pad na 4,8 %) kao i Iran, Sudan, Rumunjska.
- 1996. godina:
 - Zastupnički dom Sabora 127 zastupnika=11 žena (8,7%)
 - Županijski dom Sabora 68 zastupnika=4 žene
 - Županijske skupštine 776 predstavnika=33 žene (4,25%)
- 2000.godina:
 - Interne ženske kvote političkih stranaka
 - Angažman ženskih nevladinih organizacija
 - Značajan napredak
 - Hrvatski sabor 151 zastupnik=31 žena (20,52%)

2000. ženama povjereno vođenje:

- Odbor za zakonodavstvo
- Odbor za gospodarstvo, razvoj i obnovu
- Odbor za rad i socijalnu politiku
- Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost
- Odbor za obitelj, mladež i sport

➤ 2005. godina:

- Žene čine 21% zastupnica u Saboru
- 35% ministrice

Zanimljiv je podatak da su u ukupnom broju od 152 zastupnika u 5. sazivu Hrvatskog sabora, 32 žene, odnosno njih 21 % iako u Republici Hrvatskoj žene čine većinu (51%) ukupnog stanovništva.

Istra

- 10 općinskih vijeća bez ijedne žene
- U prosjeku u općinskim vijećima 9 % žena
- Na najnižoj razini upravljanja najmanje žena
- Cilj je dostići 40 % žena na listama

Struktura kandidata na kandidacijskim listama za županijske skupštine

ŠIBENSKO-KNINSKA ŽUPANIJA

- Ukupan broj lista 11
- Ukupan broj kandidata- 451
- Žene na listi-70- 15,5%
- Muškarci na listi-381-84,5%
- Žene nositeljice-1 lista
- Udio u prvih deset na listi-11%

Rezultati izbora

DRNIŠ – ukupan broj članova /članica predstavničkog tijela – 17
žene 4 - 23,5% / muškarci 13 -76,5 %

KNIN - ukupan broj članova/članica predstavničkog tijela - 17
žene 2-11,8% / muškarci 15- 88,2%

